

„Tok“ a dění

Už starý Hérakleitos prohlásil, že „všechno teče“ (PANTA RHEI). Pokud tím budeme mínit, že vše je v pohybu, že se všechno proměňuje a přetváří (a podobně), je to celkem v pořádku. Ale pokud to budeme mínit přesněji, tj. techničtěji, tj. jako „tečení“ nějaké tekutiny, pak to není charakteristika nejpřípadnější. Je proto zcela pochopitelné, že termínu „rheologie“ se zmocnili technici, ovšem za tu cenu, že „tok“ resp. „tečení“ redukuje na „deformaci“ konkrétně deformaci „hmoty“, a tím se především rozumí „pevná hmota“, zvenčí ovlivňovaná různými tlaky nebo tahy, zkrátka silami či násilím (a ještě za předpokladu tzv. „logičnosti“ proměn). To však znamená, že normální stav „hmoty“ je stálý co do formy, tj. pevný, stabilní. Což je přesným opakem toho, co měl na mysli Hérakleitos. – Proto budeme slova „tok“ nebo „téci“ používat spíše opatrně, neboť původně bylo spojován s chováním tekutin, především pak vody. Chceme-li pro změny užít názvu, který platí i pro chování plynů na jedné straně a také pro pevné látky na straně druhé, musíme mluvit o „procesech“ nebo ještě lépe o „dějích“ (termín „proces“ je v češtině opět příliš zatížen technickými spoluvýznamy, což ovšem neplatí naproti tomu třeba pro angličtinu, kde je spjat se slovesem proceed a dalšími, což naznačuje právě „jít vpřed“ nebo „pokračovat“, „dále postupovat“).

(Písek, 090101-1.)